

Весткі з месцаў

Незвычайная дзяўчынка з правінцыі

Народ здаўна казаў, што бабіна дарога — ад печы да парога. Але ж, згадзіцеся, састарэла гэта прымаўка, бо многім з нашых сучасніц падуладныя цяпер любыя вяршыні! Сярод ураджэнцаў толькі нашага Бярэзінскага раёна — 13 жанчын-навукоўцаў. І з іх ліку мне хочацца выдзеліць чалавека найбольш блізкай і неабходнай людзям прафесіі — урача найвышэйшай катэгорыі Элеанору Кузьмінічну КАПІТОНАВУ, доктара медыцынскіх навук, якая пачынала сваю кар’еру з пасады звычайнага ўчастковага педыятра і пакуль, дзякаваць богу, не завяршыла яе.

адукацыі ў Вялікабрытаніі, Швецыі, Італіі, Францыі. А потым у адзін з амерыканскіх фондаў прадставіла праект па арганізацыі цэнтра здаровага дзіцяці і атрымала фінансаванне на яго рэалізацыю...

Доктар Капітонова пастаянна вучылася сама і вучыла іншых. Яна — аўтар больш чым 140 публікацый у навуковых і навукова-папулярных выданнях, больш як дзясятка вучэбна-метадычных распрацовак для студэнтаў, дактароў і работнікаў сумежных спецыяльнасцяў, мае шматлікія айчынныя і міжнародныя ўзнагароды за найлепшую навуковую работу па педыятрыі.

Цяпер Элеанора Кузьмінічна ўзначальвае першы і пакуль адзіны ў Беларусі інфармацыйна-асветніцкі цэнтр аздараўленчага харчавання і садзейнічання здароўю. Любіць чытаць кніжкі, падарожнічаць і хадзіць пешкі, іграе на гітары, спрабуе сябе ў паэзіі...

Не дзіва, што сустрэча з такой зямлячкай — урачом ад бога, інтэлігентнай, вельмі абаяльнай і ў зносінах проста жанчынай стала для зямлякоў сапраўдным святам! Арганізавала яго і, як заўсёды, хараша правяла загадкава аддзела маркетынгу нашай бібліятэкі Тамара Мікалаеўна Круталевіч.

Ніна БУРКА,

в. Капланцы, Бярэзінскі раён.

Спытайце пра радзіннае

Чаму вясельны каравай не бяруць голымі рукамі?

«Нядаўна былі на вяселлі ў рэстаране. Калі пачалі дзяліць каравай, адна з дзяўчат прынесла пачак сурвэтак і папярэдзіла, каб каравай не бралі голымі рукамі. А дзве бабулі адмовіліся ад сурвэтак, але паклалі на свае рукі невялічкія хусцінкі, імі паціснулі рукі жаніха і нявесты, на іх жа і прынялі долю адрэзанага каравая. Чаму нельга браць каравай голымі рукамі?» — пытаецца І. Д. Варанько з вёскі Сітнікі Чэрвеньскага раёна.

Важнае месца ў славянскай народнай традыцыі займае супрацьстаянне «голы» (непакрыты, лысы) — «пакрыты» (прыбраны, зачынены, абаронены), яно з’яўляецца адным з сістэмаўтваральных, або каштоўнаснафарміруючых. У сімвалічных адносінах прыкмета «голы» выяўляе значэнне «бедны», «бясплодны», «галодны» і супрацьпастаўлена «няголаму», пакрытаму ка багатаму, сытаму, памнажаючаму. Голы, або непакрыты, быў сімвалам беднасці, адзіноты і, наадварот, махнатае, пакрытае, загорнутае ў што-небудзь сімвалізавала дабрабыт, абярэг, багацце.

Апазіцыя «голы — пакрыты» ўсебакова выяўлялася і ў назіраннях за станам прыроды, і ў ключавых момантах сельскагаспадарчай дзейнасці, і, вядома ж, у абрадава-магічнай практыцы беларусаў. Адною з найбольш распаўсюджаных народных прымет з’яўляецца тая, у аснове якой ляжыць назіранне за станам дрэў у момант першай веснавой навалыніцы: «Калі першая навалыніца прагрыміць на голы лес, чакай неўраджай, галодны год, хваробы, эпідэміі...» На Магілёўшчыне існавала строгая забарона спяваць летнія песні, пакуль лес «не апанецца».

Дасведчаная бабка-павітуха ведала, што прымаць дзіця рукамі, нічым іх не накрывшы, нельга. Для гэтага рыхтавалі пялёнкі, часцей за ўсё са старой бацькаўскай кашулі ці ніжняй спадніцы парадзікі: «...старызнаю, каб дзіця ніколі не было **голае**, а заўжды жыло ў багаці». Добры гаспадар ведаў, што прадаючы карову, аддаваць яе неабходна разам з вярхоўкай, якую перадавалі новаму гаспадару праз крысо адзена (не проста ненакрытымі рукамі), прыгаворваючы: «Пралала кароўка, прападай і вярхоўка». На Брэстчыне першае знесенае яйка гаспадыня брала праз фартух, каб курыца стала добрай нясушкай.

Перад тым як запрасіць сям’ю палуднаваць, гаспадыня заўсёды накрывала стол абрусам. Пасля таго як з печы вымалі хлеб, у яе абавязкова клалі некалькі паленаў, каб печ не была пустой, **голай**, і зачынялі засланкай: «...Печы ў хаце нельга пакідаць адкрытай, бо тады адкрыюцца чужыя раты, каб абгаварыць каго-небудзь з сямейнікаў». Калі стол выносілі з хаты, каб аддаць суседзям для выкарыстання ў розных сямейных падзеях, яго абавязкова накрывалі абрусам.

Прыкмета «пакрыты» стаяла ў адным асацыятыўным шэрагу з касматым, валахатам і таксама лічылася знакам багацця і поспеху. У калядных варажбах аб тым, бедным або багатым будзе будучы муж, у лазні дзяўчаты вадзілі рукой у поцемках па сцяне. Калі пад руку трапіць голае бервяно, то, меркавалі, што жаніх будзе з беднай сям’і, калі ж пад руку трапіць мох паміж бярэв’янамі — гэта было прадказаннем будучага багацця. І сёння выраз «касматая рука» гаворыць пра нечую фінансавую самастойнасць або пра таго чалавека, які здольны вырашаць складаныя жыццёвыя праблемы.

Падчас вяселля ролю абярэга маладых або так званага экранна выконвалі вэлом і вяночак (яны перасцерагалі вочы нявесты, канал, праз які лёгка было сурочыць чалавека, а таксама валасы, канал, праз які можна было навесці самую невылечную псоту); хусткі, праз якія трымалі вячальныя свечкі (да свайго лёсу не дакрнайся голымі рукамі) і царкоўныя вянцы над галавамі маладых; ручнікі ці хустка, праз якія сват ці шафер вёў нявесту ў хату пасля выкупу; ручнікі, на якіх выносілі абраз і абрадавы хлеб; поспілікі, якімі высцілалі дарогу маладым, калі яны ішлі па зямлі; кажух ці падушка, на якіх сядзелі маладыя падчас вясельнага застолля. Калі адорвалі маладых, талерку, на якую клалі грошы, засцілалі хусткай ці ручніком. **Прымаць долю вясельнага каравая з рук свата неабходна было таксама на хустку.**

У дадзеным выпадку спрацоўваў усё той жа прыцып «падобнае выклікае падобнае». Лічылася, што **голыя** рукі, якія былі задзейнічаны ў абрадавай практыцы, правакавалі жыццёвую ці гаспадарчую «пустэчу» (безграшоўе); маладым нельга было залазіць з воза на пусты зямлю і садзіцца на ненакрытую лаўку за вясельным сталом, каб не наклікаць бясплоддзе, як той самы голы лес падчас першай навалыніцы...

Аксана КАТОВІЧ, Янка КРУК.

Дасылайце свае пытанні аб каранях і прыстасаванасці да сучаснага жыцця каляндарных і сямейна-побытовых народных традыцый і абрадаў на паштовы або электронны адрас рэдакцыі з пазнакай «Пра радзіннае».

най і ўдзячнай справы, чым лячыць дзяцей.

Вось так яна трапіла ў педыятрычную групу, куратарам якой быў неперарываў дзены клініцыст прафесар Шэйбак...

Атрымаўшы так званы чырвоны дыплом, Элеанора Капітонова прыступіла да непасрэднай працы: чатыры гады лячыла дзетак у горадзе Маладзечне. І тады ж цудоўна зразумела, што стаць сапраўдным спецыялістам дапаможа не толькі практыка, — трэба ўдасканальваць веды, пашыраць кругаблуд.

З гэтай мэтай малады педыятр праходзіла стажыроўку ў найлепшых клініках не толькі былога Саюза, але і далёкага замежжа. Для гэтага яна дасканала вывучыла англійскую мову, пазнаёмілася з сістэмай аховы здароўя і медыцынскай

Медыцына для гэтай жанчыны стала справай жыцця і гонару. А была яшчэ і марай дзяцінства. «Для звычайнай дзяўчынкі — ды яшчэ і з правінцыі — яна нязбытная... Ніякі медаль не паможа, нават залаты», — казалі многія, але ж тыя ў асноўным, хто не быў знаёмы з яе бацькамі — настаўнікамі Кузьмой Андрэвічам і Ганнай Васілеўнай, хто не ведаў напорыстага, можна сказаць, стальнага характару іх дачушкі.

Для яе — Элы, Элеаноры Капітонавай — не было ніякіх «слагбаумаў» ні пры паступленні ў інстытут, ні падчас вучобы. Адзінае — профіль яна выбірала доўга: спачатку хацела быць хірургам, потым — акушэрам-гінеколагам, а калі выйшла замуж і стала мамай, — само жыццё падказала: няма больш патрэб-

Наш чалавек!

Шыць... Спачатку, каб выжыць... І жыць

Маю маму вяскоўцы называлі паважліва — Сцепаніда, а потым ужо і Пятроўна. Цяпер яна — гараджанка. Дзякаваць богу, тупае па хаце, час ад часу цешыць мяне рознымі мудраслоўямі і разоў колькі на дзень — гэта абавязкова — падыходзіць да швейнай машынкі. Улюблёна, пшачотна гладзіць яе. Што зусім не дзіўна: некалі мама першай краўчыхай была, абшывала ўсю акругу, таму і выжыла.

Ужо гадоў з дзесяць мама зусім не шые: дрэнна бачыць, ды і ў пальцах спрыту няма. Дзевяноста ды яшчэ і адзін — гэта не жартачкі! Кажа, што як адно імгненне праляцела яе жыццё, а ўжо колькі гора спазнаць прыйшлося!

Немцы ў вайну спалілі амаль усю іх вёску. Людзям прыходзілася туліцца ў зямлянках, у партызан. Дагэтуль у памяці гул варожых самалётаў, якія бамбілі лагер. Страху нацярапеліся столькі, што мама яшчэ і да сёння (!) не можа глядзець кінафільмы пра вайну...

І пасля яе не нашмат лягчэй прывялося: зноў жылі ў зямлянцы, апрануцца не было ў што, таму холад пранізваў да касцей. Дзякуючы богу, што абмінаў некалькі голад. Гаспады-

шыць прыходзілася ўсё: сукенкі, спадніцы, кашулі, жакеткі, штаны-галіфэ... З даматкананага палатна, з сукна, бо крамнага не было дзе купіць, ды і не было за што. А сваё трэба было яшчэ выткаць, напасці нітак. Работы хапала на ўсю зіму, не кажучы пра іншыя поры года, абавязковы мінімум працадзён у калгасе ды ўласную гаспадарку.

Да таго ж у новай хаце сям’я пажыла зусім нядоўга: суседскія дзеці паблізу расклалі вогнішча, вецер яго раздзьмуў і... загарэліся толькі што збудаваныя хаты, у тым ліку — іхняя.

Мама добра памятае, як кінулася ратаваць машынку, як выцягнула яе, а потым пабегла ў хлэй, дзе стаяла толькі што купленая цялушка. Паспела вывесці яе, а вось сама абгарэла. Потым вельмі доўга лячылася, і не сказаць каб добра, бо той пякельны боль час ад часу вяртаецца і цяпер.

...Яны зноў жылі ў зямлянцы, зноў пачыналі будавацца. Людзі, вядома ж, прыходзілі

памагаць. Ім трэба было плаціць альбо дзячыць. А чым? Ну вядома ж: пашыць што-небудзь. Ох і выручала тады машынка, а тым больш што адраджалася жыццё, у продажы сталі з’яўляцца прыгожыя тканіны.

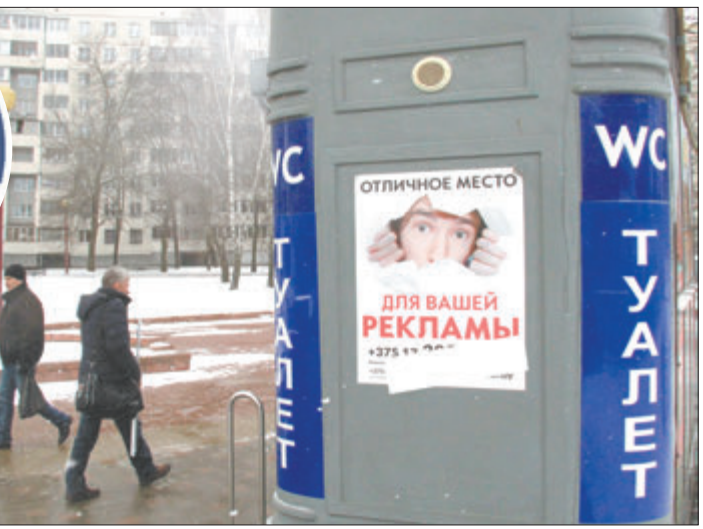
Мама шыла вельмі ўдалыя рэчы! Яшчэ і таму, што старалася выбраць фасон, прыўнесці ў той жа касцюмчык альбо сукенку нейкую цікавінку, каб чалавеку па фігуры было, каб да твару. А калі ў самой нарадзілася дзяўчынка, то ўжо яе прыбіралася як ляльку! І хлопчыку шмат чаго шыла.

...Цяпер вось машынка стаіць без справы. Хіба я, бывае, нешта падрублю... Дык у мяне на гэта і асобная ёсць. «Вось гэту, маю карміцельку, трэба, мусіць, унучы аддаць», — мяркуе часам бабуля.

Яна тупае па хаце, глядзіць на машынку, успамінае людзей, якім яна столькі ўсяго пашыла... І спадзяецца, што яны, тыя людзі, таксама ўспамінаюць яе... Многія — ужо з нябёсаў.

Ірына САЛАТА,
г. Гродна.

Убачыў і падумаў:
мне здаецца —
Зусім не для рэкламы
гэта месца!
А потым зразумеў:
адпавядае —
Рэклама часам
і такой бывае.
Бывае, братка, усё на гэтым
свец —
Напішучы, як той кажа,
з дуба вецце...
Але ж на тое й галава даецца,
Каб распазнаць, што ёсць, а што — здаецца.

(Каб не пакрыўдзіць людзей, якія стваралі гэту афішу, мы схалялі на здымку назву рэкламнага агенцтва. Але ж афіша вісіць, і людзі яе чытаюць...)